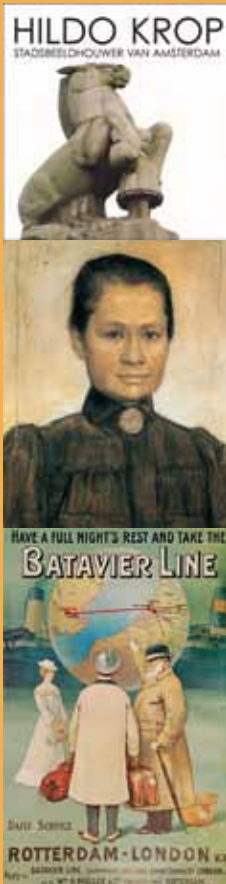

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- Donderdag 19 juli 2012: Bezoek aan de tentoonstelling Isaac Israels in Den Haag.
- Vrijdag 31 augustus 2012: Pierre Cuypers excursie in Roermond.
- Zaterdag 24 november 2012: bezoek aan het Scheepvaarthuis, Amsterdam.

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: Poster Lea Halpern nu in bruikleen bij het Drents Museum, Excursie Scheepvaarthuis (pag 2).
- Evenementen: Donderdag 19 juli 2012, Bezoek aan de tentoonstelling Isaac Israels in Den Haag. (pag 2).
- Evenementen (vervolg): Vrijdag 31 augustus 2012, Pierre Cuypers excursie in Roermond. (pag 4).
- De invloed van H.P. Bremmer op de bekendwording van Vincent van Gogh in Nederland (pag 6).
- Boekbespreking: Henriette & Richard Roland Holst. Het boek van de Buissche Heide (pag 12).
- Nieuwe boekenreeks: Rhytmus (pag 14).
- Eerste resultaten erfgoedproject 'Sporen van Smaragd' (pag 15).
- Tentoonstellingsagenda (pag 16).

VAN HET BESTUUR

Poster Lea Halpern nu in bruikleen bij het Drents Museum

Op 7 mei heeft Ben Stork in zijn hoedanigheid van SSK-voorzitter de poster van

Lea Halpern (vriendelijk geschonken door de heer Jan Reinders van het Dutch Art Collective) in bruikleen overhandigd aan de directeur van het Drents Museum de heer Michel van Maarseveen. Het museum zal de poster inlijsten en tonen op de komende affichetentoonstelling.

Excursie Scheepvaarthuis

Op verzoek van velen zal er opnieuw een excursie worden georganiseerd naar het pronkjuweel van de Amsterdamse School het Scheepvaarthuis in Amsterdam op zaterdag 24 november. Noteert u die datum alvast, bijzonderheden volgen nog in het eerstvolgende nummer van 'Rond 1900'.

Ben Stork en (rechts) Michel van Maarseveen die op 31 mei afscheid heeft genomen als directeur van het Drents Museum.

EVENEMENTEN

Donderdag 19 juli 2012. Bezoek aan de tentoonstelling Isaac Israels in Den Haag.

Van 2 juni t/m 23 september 2012 vindt de zomermanifestatie Isaac Israels in Den Haag plaats. Verspreid over vijf locaties tonen verschillende musea het Den Haag en Scheveningen van eind 19de en begin 20ste eeuw door de ogen van de bekende kunstenaar Isaac Israels (1865 – 1934). De vier deelnemende musea – Haags Historisch Museum, Muzee Scheveningen, Louis Couperus Museum, Panorama Mesdag – brengen voor deze tentoonstellingen een groot aantal

schilderijen en aquarellen bijeen, terwijl het Haags Gemeentearchief onder meer foto's toont. Elke instelling brengt een eigen thema voor het voetlicht. Vele werken zijn afkomstig uit particuliere verzamelingen en waren nooit in deze samenstelling te zien.

Den Haag en Scheveningen zijn voor Isaac Israels een bron van inspiratie. De stad breidt zich uit, de industrie bloeit, het theaterleven bruist en tegelijkertijd is Scheveningen dé mondaine badplaats van Europa. Alledaagse onderwerpen als wandelende en winkelende mensen in Haagse straten, flanerende dames op de boulevard in Scheveningen en ezeltje rijden op het strand verbeeldt de kunstenaar op een spontane en lichte manier.

Het Haags Historisch Museum toont circa 55 werken van het Haagse stads- en uitgaansleven. Muzee belicht Isaac Israels en het mondaine Scheveningen; het Louis Couperus Museum toont portretten uit de kring rond Isaac Israels en Louis Couperus, terwijl Panorama Mesdag in Isaac Israels schilder van vrouwen, de fascinatie van de schilder voor het vrouwelijk schoon laat zien. Het Haags Gemeentearchief toont in het Atrium van het Stadhuis naast bijzondere foto's en filmfragmenten van het Den Haag van Isaac Israels, ook andere collectieonderdelen zoals het handschrift van de kunstenaar.

Op 19 juli staat een bezoek aan deze tentoonstelling gepland, in het bijzonder naar het Haags Historisch Museum (HHM) en het Panorama Mesdag. (PM) Alle vier musea en het Haags Gemeentearchief op één dag bezoeken is (te) veel van het goede. Maar deelnemers krijgen een bon voor 50% reductie op een toegangkaart bij een volgend museum. Deze bon kan dus ook nog na 19 juli bij een volgend bezoek worden gebruikt.

Voor meer informatie:
www.israelsindenhaag.nl

Programma

Zie hieronder.

Inschrijving en kosten

De kosten bedragen: exclusief de entree voor leden € 16, introducés € 19 en jongeren t/m 26 jaar € 8.
Entree: is voor Museumkaarthouders gratis,

Programma Den Haag

- 10:30 uur ontvangst bij Haags Historisch Museum (HHM) met koffie en gebak.
- 11:00 uur lezing over Isaac Israels in Den Haag in de salonzaal van het HHM.
- 11:30 uur bezoek tentoonstelling in het HHM.
- 12:45 uur wandeling van het HHM naar Panorama Mesdag; dit is ongeveer 15 minuten (1300 m) langs Vijverberg, Buitenhof, Noordeinde naar de Zeestraat
- 13:00 uur lunch in Panorama Mesdag.
- 13:45 uur bezoek tentoonstelling in Panorama Mesdag; evt. terug naar Den Haag Centraal per bus, lijn 22 vanaf Mauritskade.

voor overigen € 8,50 (€ 5,- bij HHM en € 3,50 bij PM).

Aanmelden uiterlijk tot 5 juli a.s. bij contactpersoon: Kees van der Geer: 06-53811260 / secretaris@vwnk.nl of schriftelijk via bijgevoegde aanmeldstrook.

Adressen en bereikbaarheid.

Haags Historisch Museum (HHM)

Korte Vijverberg 7, Den Haag.

Het Haag Historisch Museum is vanuit het Centraal Station Den Haag in 8 minuten (800 m) te bereiken. Dichtbij het Mauritshuis en Plein. Of u neemt tram of bus. Bus 22, 24 stopt dicht bij het museum. Stap uit bij halte Kneuterdijk of Buitenhof. Tramlijnen 1 (halte Kneuterdijk), 10, 16 en

17 (halte Korte Voorhout of Buitenhof) stoppen in de buurt van het museum.

Panorama Mesdag (PM)

Zeestraat 65, Den Haag

Na afloop kunt u vanuit Panorama Mesdag natuurlijk weer naar het Centraal Station lopen, maar ook de bus nemen vanaf de Mauritskade, lijn 22.

Louis Couperus Museum

Javastraat 17, Den Haag

Muzee Scheveningen

Neptunusstraat 90, Scheveningen

Haags Gemeentearchief

Spui 70, Den Haag

EVENEMENTEN (VERVOLG)

Vrijdag 31 augustus 2012.

Pierre Cuypers excursie in Roermond.

Architect en ontwerper Pierre Cuypers (1827-1921) was beroemd in de 19de eeuw. Een echte homo universalis die een omvangrijk oeuvre heeft nagelaten. Cuypers ontwierp naast woonhuizen ook grote gebouwen zoals het Rijksmuseum, het Centraal Station te Amsterdam en Kasteel de Haar in Haarzuilens evenals interieurs, kunstvoorwerpen en meubels. In de 19de eeuw komt het ambacht onder druk te staan door de opkomst van industriële productieprocessen. Cuypers is een voorstander van het ambacht en wil kunst en handwerk weer

verenigen. Met deze missie richt hij zijn kunstwerkplaatsen op.

In 2010 en 2011 werd het Stedelijk Museum Roermond ingrijpend verbouwd tot Cuypershuis. Hierin wordt Cuypers getoond als ontwerper, architect, kunstenaar, propagandist, organisator, vernieuwend vakman en idealist. Met digitale programma's en een film krijgt de bezoeker een beeld van zowel zijn professionele als zijn persoonlijke kant.

Programma

Na de koffie met Limburgse vlaai beginnen we met een stadswandeling door Roermond langs panden van Pierre Cuypers. We brengen een bezoek aan de Teekenschool en de door hem gerestaureerde 13de eeuwse Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk. Onderweg komen we ook langs winkelpan-

Programma Roermond

- 11:15 uur ontvangst met koffie en vlaai in banketbakkerij, lunchroom De Kroon, Hamstraat 3 (steek na verlaten station het plein links diagonaal over). ontvangst met koffie en vlaai in banketbakkerij, lunchroom De Kroon, Hamstraat 3 (steek na verlaten station het plein links diagonaal over).
- 11:45 uur Stadswandeling en bezoek aan Teekenschool.
- 13:15 uur Lunch in het Cuypershuis.
Na de lunch kunt u op eigen gelegenheid het Cuypershuis de sjablonententoonstelling (zie Rond 1900 nr 1 pag. 21) en de film over Cuypers bekijken.

den in Art Nouveau en Jugendstil gebouwd door architect Frans Dupont (1880-1955) en panden in Amsterdamse school stijl door Jan Bongaerts.

Na de wandeling staat er een lunch voor ons klaar in het Cuypershuis, Pierre Cuypersstraat 1. Daarna kunt u op eigen gelegenheid de tentoonstelling en de film bekijken.

Inschrijving en kosten:

Leden betalen € 20, introducés € 23 en

jongeren t/m 26 jaar € 10.

Entree Cuypershuis: € 6 en voor 65+ € 4; gratis voor Museumjaarkaarthouders en leden van de Vereniging Rembrandt op vertoon van hun kaart.

U kunt zich opgeven via de website (www.vvnk.nl/evenementen) of door het invullen en opsturen van bijgaande aanmeldstrook aan Thea de Hilster, vóór 15 augustus.

Als u met de trein via Utrecht komt raden wij u aan daar te vertrekken om 09:38 uur. U bent dan om 11:02 in Roermond. Betaald parkeren kan op P+R Veeladingstraat bij Station Roermond.

Telefoon voor noodgevallen op 31 augustus:
06-1287 4553 en
06-2348 3329.

Teekenschool, Roermond.

DE INVLOED VAN H.P. BREMMER OP DE BEKENDWORDING VAN VINCENT VAN GOGH IN NEDERLAND

Merel van den Nieuwenhof

Hendricus Petrus (Henk) Bremmer (1871-1956) raakte na zijn dood in de vergetelheid. Slechts een enkeling kon zijn naam nog in verband brengen met de totstandkoming van de collectie Kröller-Müller, totdat Hildelies Balk hem in 2006 weer onder de aandacht bracht met haar boek 'De Kunstpaus H.P. Bremmer 1871-1956'. Haar uitspraak in de inleiding van het boek, 'Zijn naam is vooral verbonden met Vincent van

Gogh, van wie hij niet de eerste, maar wel de meest succesvolle postume propagandist was', vormde mijn uitgangspunt voor een onderzoek. Want hoeveel invloed had Bremmer eigenlijk op de bekendwording van Van Gogh in Nederland?

Van kunstenaar tot kunstadviseur

Bremmer zou zijn vader opvolgen als hoteleigenaar. Tijdens zijn opleiding aan de HBS besloot hij echter anders: hij wilde kunstenaar worden. Hij volgde lessen bij de schilder D.L. Kooreman, stopte met de HBS

*Afbeelding 1
H.P. Bremmer in zijn atelier, 1893,
foto Charles Heykoop (RKD).*

Afbeelding 2
H.P. Bremmer, Stilleven, 1896, olieverf op doek, Kröller-Müller Museum.

en begon aan een opleiding tot tekenleraar. Eind 1890 huurde hij een atelier met een aantal vrienden, onder wie Jan Vijlbrief en Henri van Daalhoff, om zich te oefenen in tekenen en schilderen (afb. 1). Zijn pointillistische schilderijen werden vrij positief beoordeeld in de pers en negatieve kritieken vatte Bremmer op als een teken tot de artistieke avant-garde te behoren (afb. 2).

Afbeelding 3
Floris Verster, Portret van mevrouw H. Kröller-Müller, 1910, olieverf op doek, Kröller-Müller Museum.

Ondanks zijn eerste successen als kunstenaar nam zijn carrière een andere wending, mede door de ontmoeting met socioloog Rudolf Steinmetz. Deze zocht in het kader van 'volksverheffing' een docent om kunstlessen te verzorgen voor arbeiders. De keuze viel op Bremmer. Hoewel deze lessen geen daverend succes waren, was dit het begin van zijn loopbaan als kunstdocent en -adviseur. Hij zou op den duur een grote kring van trouwe cursisten uit een geogoed milieu onderwijzen, die hij bovendien adviseerde in het kopen van kunst. De grootste en bekendste verzameling die onder zijn leiding ontstond is die van Hélène Kröller-Müller (afb. 3). Daarnaast wist hij publiek

te bereiken door middel van artikelen, tijdschriften en boeken. Zo ontstond volgens Bremmers voorschriften de collectie Van Baaren (onderdeel van de collectie van het Centraal Museum), mogelijk zelfs zonder dat de verzamelaars hun adviseur ooit in levende lijve ontmoetten.

De 'mensch in Vincent'

De leer die Bremmer ontwikkelde om 'kunst te leren zien' noemde hij de 'Praktische Aesthetica'. Hij putte onder andere uit symbolistische theorieën, de Ethica van Spinoza en de ideeën van de schrijvers van De Nieuwe Gids. Met criteria als 'eenheid van voordracht' (dezelfde werkwijze moest in het hele kunstwerk consequent zijn doorgevoerd) en 'eenheid van bedoeling' (eenheid in het innerlijk van de kunstenaar, die tot uiting kwam door middel van de eenheid van voordracht) bood hij de cursist en kunstkooper houvast bij het beoordelen van kunst. Daarnaast werden de persoonlijkheid en emoties van de kunstenaar in overweging genomen. Dat verklaart Bremmers aantrekkingskracht tot Vincent van Gogh, een kunstenaar met een intrigerende persoonlijkheid wiens emoties van zijn doeken spat-ten. In 1911 publiceerde Bremmer het boek 'Vincent van Gogh. Inleidende beschouwingen', waarin het werk van Van Gogh wordt verklaard aan de hand van de Praktische Aesthetica. Bremmer deelde Van Goghs oeuvre op in twee periodes: de Hollandse Tijd (1880-1885) en de Franse Tijd (1886-1890). De eerste periode was volgens Bremmer nog vooral gericht op het weergeven van een waarneming ('aandoeningskunst'). De tweede liet een verder gevorderd stadium van waarnemen of de weergave van de idee zien ('ontroeringskunst'). Maar in beide periodes was de 'mensch in Vincent' de drijfveer achter zijn werk.

*Afbeelding 4
Vincent van Gogh, Bosgezicht
(door Bremmer Boschrand genoemd), 1881,
potlood, houtskool, inkt en waterverf op vergépapier,
Kröller-Müller Museum.*

Passie en emotie

Bremmer zag 'de neiging om den mensch tot middelpunt van de wereld te maken' als 'het fundamenteele' in Van Goghs vroege werk. Zo schreef hij: 'Schildert hij een kop, dan voelt men er ook den gang van den mensch in, en een kannetje op tafel b.v. drukt een stand, een manier van doen uit, of zoo 'n ding een eigen individualiteit had.' En over de tekening Boschrand: 'De aandoening van zoiets bij ons op te wekken, [...] eischt al een bijzonder gevoelsleven in den kunstenaar; er openbaart zich hier iets in, dat op de intieme kennis van zoo 'n onderwerp gebaseerd moet zijn' (afb. 4). Deze eigenschap van Van Gogh, medeleven of 'de diepte van zijn voelen', sprak Bremmer aan. Ook de worsteling van Van Gogh, met zichzelf maar ook in de ontwikkeling van zijn werk, raakte hem. Over de Boomgaard schreef hij: ' [...] 't is alsof het met horten en stooten gegaan is, of er om gevochten is.'

Een kunstenaar moest gepassioneerd zijn, maar zijn emoties tegelijk in banen proberen te leiden. Dit herkende Bremmer sterk in Van Gogh, die worstelde om zijn emoties onder controle te houden. Het maakte Van Gogh dé kunstenaar om zijn theorie mee te verduidelijken; hij zag in zijn werk 'geobjectiveerde emotie' op een manier die hij van geen andere kunstenaar kende. In ieder aspect van zijn kunst was emotie terug te vinden, of het nu ging om lijnvoering, schildertrant, kleurgebruik of onderwerpskeuze. Daarnaast vond hij aspecten als spiritualiteit en eenvoud van thematiek, waaruit kundigheid bleek omdat hij 'zonder uiterlijk vertoon tot een diepte en kracht van uitbeelding' kwam, in het werk van Van Gogh.

Invloed op de bekendwording van Van Gogh

Vermoedelijk zag Bremmer het werk van Van Gogh voor het eerst tijdens de Van Gogh-tentoonstelling in de Haagse Kunstkring in 1892. Bremmers vrouw schreef later: 'Br. [...] kreeg er wel een groote indruk van, doch hij stond er vreemd tegenover.' Eind 1894 sprak hij zich voor het eerst positief uit over de kunstenaar. Relatief laat, aangezien korte tijd voor Van Goghs overlijden op 29 juli 1890 al een kleine omslag met betrekking tot de waardering van zijn kunst op gang was gekomen. Zo noemde J.J. Isaacson Van Gogh in 1889 een 'pionier' en sprak Gabriel-Albert Aurier begin 1890 van 'een groot schilder'. Bremmer was nog onbekend, waardoor zijn mening op dat moment van weinig betekenis was. Voor de vroege waardering van Van Gogh waren andere critici van belang, zoals Jan Veth, Frederik van Eeden en Johan de Meester. Bovendien was Van Gogh onderwerp van een aantal kunstbeshouwingen en tentoonstellingen in

Nederland. De drijvende kracht hierachter was de weduwe van Vincents broer Theo: Jo van Gogh-Bonger (afb. 5).

Bremmer was dus niet de eerste die de kunstenaar promootte, maar wel één van de weinigen die voet bij stuk hield en Van Gogh niet verruilde voor een nieuwe interesse. Hij besteedde ruimschoots aandacht aan hem in zijn tijdschriften, bovengenoemd boek en zijn cursussen. Waar de vroege critici zich vooral richtten op de artistieke en intellectuele elite maakte Bremmer Van Gogh populair bij een publiek van honderden leken. De aankoop van een Van Gogh werd door hen zelfs gezien als een mijlpaal, een teken kunst te begrijpen. In de kring rond Bremmer werd dan ook opvallend veel werk van de kunstenaar gekocht. Zo

Afbeelding 5

Johan Cohen Gosschalk, Portret van Johanna, ca. 1905, krijt en aquarel, verblijfplaats onbekend.

kocht Kröller-Müller tussen 1912 en 1914 zo veel Van Goghs dat het een prijsstijging tot gevolg had (afb. 6).

Andere promotors van Van Gogh

Naast het koopkrachtige publiek van Bremmer moeten ook minder vermogende kunstliefhebbers met Van Gogh bekend zijn geraakt. Dat publiek is minder gemakkelijk te achterhalen, maar werd vermoedelijk bereikt door onder andere Just Havelaar (schrijver, afb. 7) en Willem Steenhoff (onderdirecteur van het Rijksmuseum 1905-1924, afb. 8). Havelaars ideeën over kunst zijn in de kern te herleiden tot het humanisme en het socialisme. In die hoek moeten we zijn doelgroep zoeken; de eerste druk van zijn boek 'Vincent van Gogh' uit 1915 werd bijvoorbeeld uitgegeven door de Maatschappij voor Goede en Goedkoop Lectuur, een linkse

Afbeelding 6
Vincent van Gogh, *La Berceuse* (portret van Madame Roulin), 1889, olieverf op doek, Kröller-Müller Museum.

uitgeverij gericht op het volk. Tijdgenoten schreven over 'zijn populariteit bij en invloed op een groot, maar nauwelijks te omschrijven publiek' en zijn 'vervloekte populariteit'. De precieze invloed van Havelaar is echter moeilijk te bepalen, omdat zijn publiek inderdaad niet nauwkeurig te herleiden is. Wel moet het geschreven woord van Havelaar een groter bereik hebben gehad dan dat van Bremmer. Bremmers boek over Van Gogh werd, ondanks dat het uitverkocht raakte, niet herdrukt. Het boek van Havelaar wel, tot en met een vijfde druk in 1948.

Steenhoff verschafte het werk van Van Gogh een plaats in de museale wereld, lang

Afbeelding 7
Jan Toorop, *Portret van Just Havelaar*, 1926, tekening, verblijfplaats onbekend.

Afbeelding 8
Isaac Israels, Portret van W.J. Steenhoff, 1927,
olieverf op doek,
Gemeentemuseum Den Haag.

Steenhoff zelf werd geschreven. Aanvankelijk over het onbegrip bij de bezoekers, maar na jaren voor de bekendwording van Van Gogh te hebben gestreden, leek hij toch enig succes te hebben geboekt. Zo waren na verplaatsing van schilderijen naar een andere zaal 'telkens bezoekers teleurgesteld', omdat ze dachten dat het werk niet meer te zien was. Helaas is het publiek dat Steenhoff bereikte minstens zo moeilijk vast te stellen als dat van Havelaar, wat het lastig maakt een sluitende conclusie te trekken. Hun beider invloed op de bekendwording van Van Gogh mag echter niet worden uitgevlakt en nuanceert de uitspraak dat Bremmer 'de meest succesvolle postume propagandist van Van Gogh was.

Men kan tot slot concluderen dat Bremmer in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de bekendwording van Van Gogh in Nederland, maar dat ook anderen van grote invloed zijn geweest.

voordat het Kröller-Müller Museum haar deuren opende. Hij kwam met Van Gogh in aanraking door zijn contact met Van Gogh-Bonger en zag in het werk een voor iedereen begrijpelijke kunstvorm. Met Van Gogh-Bonger en haar tweede man Johan Cohen Gosschalk organiseerde Steenhoff in 1905 een overzichtstentoonstelling van Van Gogh in het Stedelijk Museum Amsterdam. Gezien de bezoekersaantallen, verlenging, enorme belangstelling op de laatste dag en de vele persuitingen droeg dit in grote mate bij aan de bekendwording van de kunstenaar. In het Rijksmuseum stelde hij het werk van Van Gogh ook regelmatig op. De tentoonstellingen genereerden veel publiciteit. Ook door

Merel van den Nieuwenhof
(www.merelvandennieuwenhof.nl)
is als afgestudeerd kunsthistoricus gespecialiseerd in negentiende- en vroeg twintigste-eeuwse kunst. Zij heeft aan het tot stand komen van diverse tentoonstellingen meegewerkt en de boeken 'Isaac Israels in het ziekenhuis' en 'Onbegrensd verbeelden' gepubliceerd. Dit artikel is geschreven op verzoek van de redactie aan de hand van de gelijknamig getitelde masterscriptie van de auteur.

Thea de Hilster

Henriette & Richard Roland Holst Het boek van de Buissche Heide

Diverse auteurs, 287 pagina's

Scriptum Art Books, 2012.

ISBN 978 90 5594 874 1.

Prijs € 35. Voor VVNK-leden € 31,50 op vertoon lidmaatschapskaart.

Het boek van de Buissche Heide is eigenlijk een boek met foto's en namen van alle vrienden en beroemdheden die logeerden op het landgoed dat Henriëtte Roland Holst, samen met haar broer Will van der Schalk had geërfd van haar moeder, die in 1914 overleed. Haar man Richard Roland Holst hield dit boekwerkje nauwgezet bij en Henriette deed dat na zijn dood. De gastenlijst is

als bijlage op tien pagina's bijgevoegd en beslaat de periode voor 1918 tot 1952.

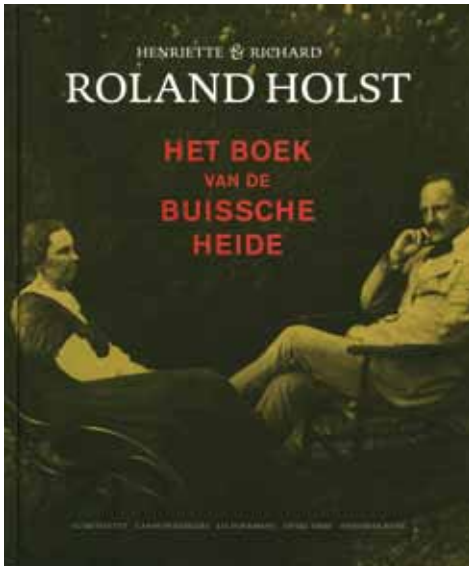
Het boek van de Buissche Heide is dan ook de titel geworden van het boek dat een beschrijving geeft van het leven van Henriette en Richard Roland Holst op die buitenplaats in Brabant.

Het eerste hoofdstuk, de moeder van de Buissche Heide, beschrijft het leven van Henriette en vooral met betrekking tot de Buissche Heide. Het vertelt iets over de gasten die er ontvangen zijn. Het is geschreven door Elsbeth Ety.

Het tweede hoofdstuk gaat over Henriëtte als dichteres en toneelschrijfster. Hoe raakte ze geïnspireerd voor een stuk als 'De Opstandelingen', 'Thomas Moore' of 'De vrouw in het Woud'. En wat was de invloed van Jean Jacques Rousseau op haar werk. Het is geschreven door Carin Hereijgers. Beide hoofdstukken worden afgesloten met een gedicht van Henriëtte.

De kunst van het netwerken is de titel van het derde hoofdstuk, geschreven door Lia Voerman. Het gaat over Richard Roland Holst en volgt zijn leven chronologisch; van het begin van zijn leven, via het ontluikend kunstenaarschap en zijn academietijd naar zijn manier van leven. Het gaat over de invloed van het impressionisme, symbolisme, de invloed van Vincent van Gogh, zijn verlovings- en huwelijk met Henriette, de start van het gastenboek, zijn atelier tot het directeurschap van de Rijksacademie. Het sluit af met Overpeinzingen van een bramenzoeker.

Het volgende hoofdstuk gaat over Gemeenschapskunst op afstand. Wat is gemeenschapskunst voor Richard, hoe verliep zijn zoektocht naar de ziel in woord

Annie Roland Holst-de Meester, Portret van Henriette Roland Holst, herfst 1948, tekening. Foto collectie RKD/IB, Den Haag.

en beeld. Hoe werd hij geïnspireerd door William Blake en Puvis de Chavannes. Het is geschreven door Lieske Tibbe.

De auteur van het vijfde en laatste hoofdstuk is Annemiek Rens. Het geeft een beschrijving van mensen die in het gastenboek vermeld staan. Wie waren die mensen en wat was hun relatie tot het echtpaar Roland Holst. Het bevat zo'n zestig portretten in alfabetische volgorde.

Het vierde en vijfde hoofdstuk worden weer afgesloten met gedichten van Henriette.

Het boek bevat heel veel zwart-wit foto's van zowel Henriette als Richard en veel afbeeldingen in kleur van Richard. Het boek is mooi vormgegeven en prettig leesbaar.

De VVNK heeft een bedrag van € 1500 geschonken om dit boek mede mogelijk te maken. Helaas staat bij de sponsors abusievelijk niet de VVNK vermeld, maar de Stichting Schone Kunsten rond 1900 (SSK).

Gedurende de tentoonstelling 'Roland Holst & Buissche Heide' in het Vincent van GoghHuis in Zundert kunnen VVNK-leden in het museum het boek met 10% korting verkrijgen op vertoon van hun lidmaatschapskaart.

Ali Goubitz, Postuum portret van Richard Roland Holst voor zijn atelier op de Buissche Heide, voorjaar 1944. Tekening. Collectie Rijksprentenkabinet Amsterdam (Foto collectie RKD, Den Haag).

Rythmus – Jaarboek voor de studie van het fin de siècle I

Bij Uitgeverij Verloren is een nieuw jaarboek verschenen dat zich toespitst op de studie van de Nederlandse en Belgische cultuur tijdens het fin de siècle. De eerste aflevering van Rythmus staat in het teken van de Nederlandse en Belgische culturele connecties met Engeland.

De gegevens van de eerste aflevering luiden:

Lopende vuurtjes. Engelse kunst en literatuur in Nederland en België rond 1900

Rythmus – Jaarboek voor de studie van het fin de siècle I
256 blz., ingenaaid, geïllustreerd (deels kleur), ISBN 978-90-8704-286-8, € 22.

In de tweede helft van de negentiende eeuw maakte een grote onwetendheid over de culturele ontwikkelingen aan de overzijde van de Noordzee plaats voor een directere en bredere receptie van de Engelse cultuur. Dit boek verkent hoe de transfer en integratie van Engelse kunstvernieuwingen naar België en Nederland rond 1900 heeft plaatsgevonden. De culturele recipiënten die deze overdracht en integratie bewerkstelligden, staan daarbij centraal. Een keur aan bekende en minder bekende schrijvers, kunstenaars en critici komt aan bod, waaronder Johan Huizinga, Jan Veth, Hélène Swarth, Leo Simons, Georges Khnopff, Charles Doudelet, Pierre Cuypers, Pol de Mont en Jozef Muls. Het boek geeft zodoende een levendig en rijk geïllustreerd beeld van de

cultuurbemiddelaars die ervoor zorgden dat de Engelse culturele vernieuwingen zich rond 1900 als lopende vuurtjes in de Lage Landen verspreidden.

De VVNK heeft de uitgave van dit boek gesteund door een subsidie van € 1500 toe te kennen uit het fonds studie en publicatie.

Het tweede nummer van Rythmus zal worden gewijd aan het ontstaan van badplaatsen en de opkomst van de badcultuur in
(vervolg op pagina 16)

Batavieraffiche.

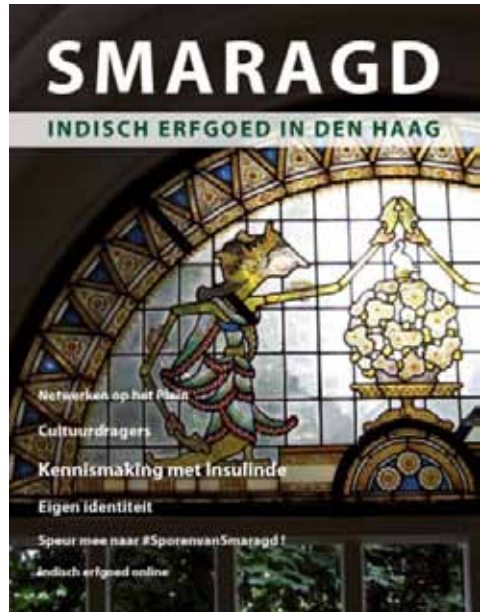

EERSTE RESULTATEN ERFGOEDPROJECT 'SPOREN VAN SMARAGD'

Het project 'Sporen van Smaragd' inventariseert gebouwd Nederlands-Indisch erfgoed in Den Haag uit de periode 1853-1945. Speciaal voor dit project verschijnt een eenmalige 'erfgoedglossy': SMARAGD - Indisch erfgoed in Den Haag. Het eerste exemplaar van het tijdschrift is 18 mei 2012 uitgereikt aan Rabin Baldewsingh, wethouder Monumentenzorg in Den Haag.

Den Haag neemt al eeuwenlang deel aan internationaal verkeer en heeft daarvoor een multicultureel karakter gekregen. Vooral de historische band met voormalig Nederlands-Indië, de 'Gordel van Smaragd', heeft haar sporen in het stadsbeeld achtergelaten. Terwijl de stad zich vernieuwt, kunnen deze sporen ongemerkt verdwijnen. Doel van het project 'Sporen van Smaragd' is het inventariseren van gebouwd Nederlands-Indisch erfgoed uit de periode 1853-

Indische zaal paleis Noordeinde.

1945. Resultaat is een pandenbestand dat als uitgangspunt bij toekomstig onderzoek, beheer en beleid kan dienen, als ook een reeks publieksactiviteiten. Het project is in 2010 gestart door Monumentenzorg Den Haag met steun van het Haags Historisch Museum en wordt verzorgd door de Haagse kunsthistorici van bureau Kroon & Wagtberg Hansen. Naast een algemene informatie-website (www.sporenvansmaragd.nl) en een beeldbank (www.flickr.com/groups/sporenvansmaragd) voor het publiek, is voor professionals een online netwerk toegankelijk (sporenvansmaragd.ning.com).

Speciaal bij het project verschijnt het tijdschrift: SMARAGD - Indisch erfgoed in Den Haag. Deze eenmalige 'erfgoedglossy' biedt een uitgebreide kennismaking met het onderwerp. In verschillende artikelen wordt ingegaan op de sociaal-historische context waarin gebouwen zijn ontstaan, wie
(vervolg op pagina 16)

(vervolg van pagina 15 / Eerste resultaten erfgoedproject 'Sporen van Smaragd')

hun voormalige bewoners en gebruikers waren, en wat hun bouwhistorisch belang is. SMARAGD geeft aan waarom Den Haag zo in trek was bij verlogangers en repatrianten; hoe handig handelsmaatschappijen, de middenstand en huizenbouwers inspeelden op de mensenstroom uit Nederlands-Indië; en welke 'Indisch rode draad' in Haagse architectuur te ontdekken is. Er is aandacht voor locaties met een bijzonder verleden: van de eerste Haagse toko's en pasars in de negentiende eeuw tot de moderne bouwwerken van Indische architecten uit het interbellum, en van tastbare herinneringen aan Nederlands-Indië in repatriantenvilla's tot de woonhuizen van Indische cultuurdragers.

De 'erfgoedglossy' is verkrijgbaar via de boekhandel en de webwinkel van de uitgever. www.denieuwehaagsche.nl
Prijz € 6,95, ISBN 978-94-91168-30-7.

(vervolg van pagina 14 / Nieuwe boekenreeks - Rhythmus)

de Belle époque, waarbij Oostende en Scheveningen centraal zullen staan. Dit nummer zal in het voorjaar van 2013 verschijnen.

Bestellen

Voor leden van de VVNK geldt de speciale aanbieding dat zij Lopende Vuurtjes voor € 20 (inclusief verzendkosten) toegestuurd kunnen krijgen. U kunt dit boek bestellen door € 20 over te maken op ING-rekening 4489940, t.n.v. Uitgeverij Verloren te Hilversum, o.v.v. 'Lopende vuurtjes' en uw complete adres.

TENTOONSTELLINGAGENDA per juni 2012

Amersfoort – Museum Flehite
033-2471100 / www.museumflehite.nl
**Jan Adam Zandleven (1868 – 1923);
t/m 27 augustus 2012.**

Zandleven wordt weliswaar gerekend tot de categorie van de 'kleine meesters', maar hij is er wel één met de uitdrukingskracht en schildersvaardigheid van een groot kunstenaar. "Mijn leven is één passie voor de kunst" schreef Jan Adam Zandleven in 1906 aan de invloedrijke kunsthandelaar en –pedagoog H.P. Bremmer. Zandleven was destijds 38 jaar en vier jaar bezig om een carrière als kunstschilder op te bouwen. Hij schilderde voornamelijk stillevens en landschappen, maar maakte ook een aantal fraaie boereninterieurs en dorpsgezichten waarin de

Jan Adam Zandleven, lichtval in het bos.

invloed van Vincent van Gogh en Théophile de Bock doorschemert. Zijn werk wordt gekenmerkt door een pasteuze verfopbreng, een losse toets en heldere kleuren. Museum Flehite toont circa vijftig werken van Zandleven, merendeels afkomstig uit de collectie van het Hoogstate Museum in Haastrecht, in samenhang met kunstenaars uit Zandlevens nabije omgeving, zoals Bremmer, Jakob Nieweg, Jan Carbaat, Henri van Daalhoff en Johannes Lodeizen.

Claude Monet, *Vrouw in een tuin*, 1867, 82,3 x 101,5 cm.
State Hermitage Museum St Petersburg.

Amsterdam – Hermitage
0900-437648243 / www.hermitage.nl
Impressionisme: sensatie & inspiratie, Favorieten uit de Hermitage, 16 juni 2012 t/m 13 januari 2013.

De Hermitage Amsterdam stelt met Impressionisme: sensatie & inspiratie de wereldberoemde impressionisten uit de omvangrijke collectie van het Staatsmuseum de Hermitage St.-Petersburg in hun context ten toon. Topstukken van baanbrekers als Claude Monet, Pierre-Auguste Renoir, Alfred Sisley en Camille Pissarro zijn te zien samen met werk van andere invloedrijke Franse schilders uit de tweede helft van de negentiende eeuw als Eugène Delacroix en

Jean-Léon Gérôme. Het contrast tussen de verschillende kunststromingen is een belangrijk aspect van de tentoonstelling. Zo wordt de 'sensatie' van het impressionisme zichtbaar en concreet; de stroming die een nieuw tijdperk zou inluiden. Alle schilderijen, tekeningen en beeldhouwwerken komen uit de collectie van de Hermitage St.-Petersburg. Een dergelijk veelzijdig overzicht uit deze periode is zelden in Nederland te zien.

Assen – Drents Museum
0592-377773 / www.drentsmuseum.nl
Vanaf juni: Nederlandse affiches 1890 – 1940.

In de collectie Kunst 1885 – 1935 zijn prachtige affiches te vinden van kunstenaars als Chris Lebeau, Rik /Roland Holst en Jan Sluijters. Omdat het Drents Museum de affiches uit behoudsoverwegingen zo min

Affiche Jan Sluijters Artisten Winterfeest.

mogelijk wil blootstellen aan daglicht, zijn ze bijna nooit te zien voor het publiek. De mooiste affiches uit de collectie, aangevuld met een selectie van het Affiche Museum in Hoorn, worden vanaf begin juni 2012 op de eerste etage van de afdeling Kunst 1885 – 1935 tentoongesteld.

Gouda – MuseumgoudA

0182-331000/ www.museumgouda.nl

Kunstaardewerfabriek Regina, Gouda (1916/1979); 1 juli 2012 t/m 28 oktober 2012.

In de afgelopen jaren organiseerde Museum Gouda diverse exposities over fabrieken en thema's betreffende het Gouds plateel, gedecoreerd sieraardewerk. Er is in Gouda een aantal vooraanstaande plateelbakkerijen geweest; van de Kunstaardewerfabriek Regina is echter nog nooit een overzichtsexpositie te zien geweest.

In navolging van het succes van de Plateelbakkerij Zuid-Holland, opgericht in 1898, ging een aantal Goudse pijpenfabrikanten na de Eerste Wereldoorlog (1914/18) over tot de productie van sieraardewerk. Regina was daar een van, en met succes. Regina was weliswaar kleiner dan de Zuid-Holland, maar de kwaliteit was eigenlijk beter. Naast het bekende plateel met florale decors, waren er

ook abstracte motieven, zoals de serie met de zogenaamde 'neo'-decors, daterend uit de late jaren 20. Deze tentoonstelling in Museum Gouda concentreert zich op het sieraardewerk, bij elkaar meer dan 300 stuks.

's-Gravenhage, 5 musea

Israels in Den Haag, t/m 23 september 2012.

Voor meer informatie: zie pagina 2 in dit nummer.

Groningen – Noordelijk Scheepvaartmuseum

050-3122202 /

www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl

Johan Faber, Licht en ruimte; t/m 2 september 2012.

In deze tentoonstelling wordt een overzicht gegeven van het werk van de Groninger kunstenaar Johan Faber (1902-1979), lid van de 'Groninger Ploeg'. In zijn werk is een verstillend voelbaar, die een sterk contrast vormt met de uitbundige schilderingen van de andere Ploegkunstenaars. Faber vond zijn inspiratie vooral in de natuur van Groningen en Drenthe. Boerderijen, bomen, de Wadden en de zee keren steeds terug in zijn werk. In de landschappen van Faber, waarin hij eigenlijk altijd een vorm van stiling heeft doorgevoerd, overheer-

Verkoopcatalogus Regina circa 1920.

sen licht en ruimte. Zelfs in werken van klein formaat is dit ruimtegevoel aanwezig. Johan Faber werd opgeleid als lithograaf en werkte jarenlang voor uitgeverij J.B. Wolters. In zijn vrije tijd trok hij er vaak op uit om te tekenen. Hoewel hij al jong bevriend raakte met een aantal leden van De Ploeg, werd hij pas in 1933 lid van dit kunstenaarsgezelschap. Terwijl zijn vrienden experimenteerden met het expressionisme of het constructivisme, bleef Faber trouw aan het realisme, zoals hij dat op Academie Minerva had geleerd. Met uitzondering van een korte abstracte periode in de jaren vijftig, heeft Faber altijd naar de natuur gewerkt. In zijn lange kunstenaarscarrière heeft Faber vele technieken beproefd, maar de lithografie was zijn meest geliefde medium. Hierin was hij een absolute vakman.

Groningen – Groninger Museum
 050-3666555 / www.groningermuseum.nl
Painting Canada, Tom Thomson and the Group of Seven; 30 juni t/m 30 september 2012.

De Group of Seven was een kunstenaarsgroep die in 1920 in Canada ontstond en tot en met 1933 bleef voortbestaan. De tentoonstelling in het Groninger Museum biedt een overzicht van de bijzondere schilderkunst van hen. De landschapsschilderkunst die deze groep heeft voortgebracht, behoort tot Canada's belangrijkste culturele erfgoed en is nog niet eerder in Nederland getoond. Een aantal jaren voordat de Group of Seven in het leven werd geroepen, kwam in Canada een schilderkunst tot bloei die vooral de ongerepte schoonheid van het eigen land centraal stelde. De kleurrijke doeken waarop eindeloze bossen, bergketens en meren te bewonderen zijn, getuigen van sublieme natuurervaringen en nationale trots, maar brengen daarnaast ook andere

*Tom Thomson, The Pointers, 1916-17,
 Oil on canvas, 101x114.6cm,
 Hart House Permanent Collection,
 University of Toronto*

landschap.schilderkunstige tradities in herinnering. Aanleiding voor de oprichting van de Group of Seven was het vroegtijdig overlijden van Tom Thomson (1877-1917). Hij wordt als inspirator in een adem genoemd met de leden van het eerste uur, zoals Lawren Harris, Arthur Lismer, J.E.H. Mac Donald, A.Y. Jackson, Frank Johnston, F. H. Varley en Franklin Carmichael.

Haarlem – De Hallen
 023-5115775 / www.dehallen.nl
Naar zee. De zee in de Nederlandse kunst sinds 1850; 15 juni t/m 2 september 2012.

Deze zomer is in De Hallen Haarlem een grote tentoonstelling te zien over de zee in de Nederlandse kunst vanaf 1850. De tentoonstelling geeft een gevarieerd beeld van de verschillende benaderingen en verwerkingen van het thema 'de zee'. Aan bod komen kunstenaars als Hendrik Mesdag, Isaac Israëls en Bernard Blommers, vroege modernisten als Jan Sluijters en Jan Toorop, en meer recente kunstenaars als Edgar Fernhout, Co Westerik, Jan Dibbets en Rineke Dijkstra.

Ferdinand Hart Nibbrig op de duinen in Zandvoort.

Nederland en de zee zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden. Ook in de Nederlandse kunst komt de zee vaak voor. Storm op zee, zeeoorlogen, kusttaferelen: al sinds de zeventiende eeuw werken kunstenaars met deze thema's. In de loop van de negentiende eeuw gingen kunstenaars steeds meer experimenteren met uiteenlopende stijlen en technieken.

Otterlo – Museum Kröller-Müller
0318-591241/ www.kmm.nl

William Degouve de Nuncques, schilder van het mysterie; t/m 2 september 2012.

William Degouve de Nuncques (1867-1935) behoorde tot de groep Belgische symbolisten die rond 1900 in Brussel en

omstreken actief was. Als schilder en dichter droeg hij bij aan het artistieke klimaat, waarin kunstenaars zich begaven op het snijvlak van beeldende kunst en literatuur.

Mede door toedoen H.P. Bremmer, adviseur van verzamelaars, onder wie Helene Kröller-Müller, was William Degouve de Nuncques tijdens zijn leven ook populair bij kunstminnend Nederland. Op advies van Bremmer koos mevrouw Kröller er voor om 'een aaneengesloten ontwikkelingsreeks van Degouve te verwerven'.

Al vanaf de beginperiode tot nu toe is altijd werk van William Degouve de Nuncques in het museum te zien geweest. Met William Degouve de Nuncques, schilder van het mysterie wordt nu een breder beeld gegeven van het oeuvre van deze fascinerende kunstenaar, geplaatst in de context waarin hij leefde en werkte.

Rotterdam – Kunsthal
010-4400300 / www.kunsthal.nl

George Hendrik Breitner, Pionier van de straatfotografie; 9 juni t/m 16 september 2012.

In samenwerking met het Rijksmuseum presenteert de Kunsthal een grote overzichtstentoonstelling van de foto's die de Rotterdamse schilder George Hendrik Breitner (1857-1923) rond 1900 maakte. Breitner is vooral bekend als een eigenzinnige schilder van stadsgezichten, naakten en genrestudies. Deze tentoonstelling toont hem als een van de interessantste fotografen van zijn tijd die het leven in Amsterdam en andere grote steden als Parijs in een zeer persoonlijke en moderne stijl vastlegde. Hij maakte veel snapshotachtige foto's op straat en intieme opnamen in familiekring.

Zwarte zwaan, 1895,
collectie Kröller-Müller Museum.

Marie Jordan naakt op de rug gezien, ongedateerd.
Collectie Rijksmuseum Amsterdam.

.Zijn foto's zijn minder statisch dan die van de beroepsfotografen in zijn tijd. Breitner brak met alle geijkte voorschriften en experimenteerde met de techniek. Hij koos zeer hoge of zeer lage standpunten, fotografeerde tegen het licht in en slaagde de levendig-

heid van de grote stad in beeld te brengen met opzettelijk bewogen foto's.

Steenwijk – Instituut Collectie Hildo Krop / Villa Rams Woerthe
www.hildokrop.nl

Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

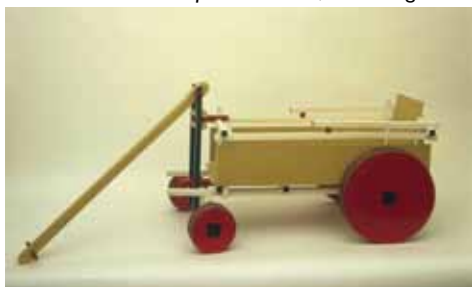
Fototentoonstelling samengesteld met werken van Hildo Krop in Amsterdam. Op ruim 100 locaties in Amsterdam staan zo'n 400 verschillende beelden, monumenten, gevelstenen en decoraties van Krop.

Utrecht – Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
RIETVELD EN VAN BAAREN-COLLECTIE, Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 19 mei 2013.

In deze presentatie ziet u 13 ontwerpen van de Utrechtse architect en meubelmaker Gerrit Thomas Rietveld (1888-1964) in combinatie met beeldende kunst uit de Van Baarencollectie.

De ontwerpen van Rietveld in deze opstelling dateren uit de periode 1915-1942. Tot aan de bouw van het Rietveld Schröderhuis in 1924 was Rietveld vooral als meubelmaker werkzaam. In 1919 werd hij lid van

Gerrit Rietveld, Bolderwagen, ontwerp 1922-1923, uitvoering 1925.

.De Stijl; onder invloed van deze avant-garde kunststroming ging hij zijn ontwerpen schilderen in de bekende kleuren rood, geel en blauw gecombineerd met wit, grijs en zwart. Ook experimenteerde hij met asymmetrische vormen.

Hoewel Rietveld na 1924 zijn meubelwerkplaats van de hand deed en het liefst fulltime als architect aan de slag was gegaan, ontwierp hij nog veel meubilair. De typische Stijlkenmerken verdwenen. Hij gebruikte metaal, hout, glas en andere, in die tijd moderne materialen. Zijn uitgangspunten veranderden niet: hij wilde eenvoudige en betaalbare meubelen maken die machinaal te produceren zijn.

De Rietveldcollectie van het Centraal Museum bestaat uit circa 300 objecten. Een groot deel is persoonlijk door Rietveld geschonken ter gelegenheid van zijn eerste overzichtstentoonstelling in 1958.

De collectie Van Baaren, die sinds 1980 als bruikleen is ondergebracht in het Centraal Museum, omvat de voormalig particuliere collectie van de Utrechtse broer en zus Lambertus en Josephina van Baaren. Zij verzamelden voornamelijk Franse schilderkunst uit de periode 1850 - 1950 en Nederlandse schilder- en beeldhouwkunst uit dezelfde tijd.

De Van Baarens hadden een behoudende smaak; pas toen ze in de jaren '50 besloten dat de collectie na hun overlijden bijeen moest blijven, voerden ze een inhaalslag uit om moderner werk toe te voegen. Ze kochten vooral bij kunsthandelaar J.G. Nieuwenhuizen Segaar in Den Haag, waarmee Bremmer altijd zaken had gedaan en die daarom hun vertrouwen genoot.

Zaandam – Zaans Museum & Verkade Paviljoen

075-6162862 / www.zaansmuseum.nl

Dankbare Schoonheid, Het werk van de Zaanse architect S.B. Van Sante; t/m 19 augustus 2012.

Wie voor de Tweede Wereldoorlog opgroeide in de Rosmolenbuurt liep grote kans een belangrijk deel van zijn of haar jeugd door te brengen in een gebouw dat werd ontworpen door de Zaanse architect Simon Bernardus van Sante (1876-1936).

Deze tot nu toe vrij onbekende architect verrijkte de Zaanstreek met een aantal zeer opmerkelijke gebouwen. Enkele daarvan sieren nog dagelijks het straatbeeld in de Zaanstreek. Om het werk van architect S.B. van Sante onder de aandacht te brengen richtte gastconservator Cees Kingma in het Zaans Museum een speciale tentoonstelling

over het werk van deze rooms-katholieke Zaandammer in.

Het geeft een inzicht in een verzuilde wereld in de Zaanstreek die nu is verdwenen en die voor de meesten onherkenbaar is geworden.

Verkade album 'De IJssel'; t/m 1 juli 2012.

In de Schatkamer van het Verkade Paviljoen worden vanaf deze week de prachtige, originele aquarellen van het Verkade album IJssel gepresenteerd. Het Verkade Album IJssel uit 1915 was het derde reisalbum dat Jac. P. Thijsse voor Verkade maakte. In dit prachtige boek wordt de fietstocht beschreven die Thijsse in de zomer van 1915 samen met zijn vrouw maakte langs de Gelderse IJssel tot Zalk en langs de Oude IJssel tot Terborg. Naast de gedetailleerde en enthousiaste natuurbeschrijving van de IJsselstreek met haar bonte kleurenpracht, worden ook veel bijzonderheden verteld over de historie van de oude steden, dorpen en kastelen. Het rijke natuurschoon en de gezichten op de karakteristieke plekken worden schitterend in beeld gebracht door drie verschillende illustratoren, waaronder kunstenaars L.W.R. Wenckebach.

*Hattum, oude stadsmuur,
uit Verkadealbum de IJssel*

Zundert – Vincent van GoghHuis
076-5978590 / www.vangoghuis.com

Henriette en Richard Roland Holst herleven op de Buissche Heide, 2012 Roland Holst Jaar in Zundert; t/m 3 maart 2013.

Zestig jaar na de dood van Henriette Roland Holst, 'Neêrlands grootste dichteres', organiseren het Vincent van GoghHuis en Natuurmonumenten in 2012 een speciaal Roland Holst Jaar. Onderdeel vormen een expositie, een boek, een film en tal van activiteiten op haar landgoed de Buissche Heide. Het Roland Holst Jaar in Zundert sluit aan bij het landelijke themajaar van de Historische Buitenplaats.

De start van het Roland Holst-jaar vindt plaats met de tentoonstelling 'Het boek van de Buissche Heide – Henriette & Richard Roland Holst' in het Vincent van GoghHuis. (zie de boekbespreking). Uitgangspunt van de expositie vormt het gastenboek van Roland Holst, uit de collectie van het Letterkundig Museum, waarin de namen van alle beroemde gasten staan genoteerd en de gebeurtenissen op het landgoed in de eerste helft van de 20e eeuw. Daarnaast staan de levens en werken centraal van dichteres en politica Henriette Roland Holst en kunstenaar Richard Nicolaüs Roland Holst. Bovendien wordt Richards rol uitgelicht als een van de eerste promotors van Van Goghs werk in Nederland.

Zwolle - Kasteel Het Nijenhuis, Heino/Wijhe

Tel 0572-388188 /

www.museumdefundatie.nl

Topstukken uit Fundatie collectie te zien in Kasteel het Nijenhuis.

Momenteel zijn in Kasteel het Nijenhuis

bij Heino bijna alle topstukken uit de vaste collectie van Museum de Fundatie te zien. De molen 'Le blute-fin' van Vincent van Gogh, werk van Piet Mondriaan, Francis Picabia, Bernardo Strozzi, Jan Fabre, Paul Citroen, Isaac Israëls, Charley Toorop, Jeroen Krabbé, Jan Voerman sr. en vele anderen.

Vincent van Gogh, De molen le Blute-fin.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'.

Amsterdam - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl

Schoonheid in veelvoud; hoogtepunten uit de prentencollectie van het Van Gogh Museum; t/m 23 september 2012.

Van Goghs atelierpraktijk: hergebruik van doeken; t/m juni 2012.

Dreams of nature. Symbolisme van Van Gogh tot Kandinsky; t/m 17 juni 2012.

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl

Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014.

Purmerend – Purmerends Museum
0299-472718 / www.purmerendsmuseum.nl

Architect Jan Stuyt (1868-1934); t/m 19 augustus 2012.

Roermond – Cuypershuis

0475-359102 /

www.cuypershuisroermond.nl

Oud papier? Een verrassende vondst: sjablons en ontwerpen uit Cuypers' werkplaats; t/m 4 november 2012.

Schiedam - De Grote of Sint Janskerk

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag

10-17 uur. Gesloten tijdens erediensden.

Toegang is gratis.

Marius Bauer in Turkije; t/m 6 juli 2012.

Valkenswaard - Nederlands Steendrukmuseum

040-204 98 41 / www.steendrukmuseum.nl

JAN SLUIJTERS Satire in steendruk; t/m 24 juni 2012.